

INDLEDNING.

FORTROLIG

Hr. Formand - mine Herrer. På TBE's vegne vil jeg gerne takke seløjtnantselskabet for dets venlighed ved at indbyde mig og et team af mine tidligere officerer til at orientere selskabets medlemmer om Torpedobådseskadren, dens opgaver - materiel og status.

Tidspunktet er formelt jo lidt upraktisk, da jeg jo som bekendt er fratrådt som ECH - TBE - og yderligere netop er stået op fra en af de berømmelige influenza'er, men jeg håber med støtte af mine kollegaer at kunne dække den ønskede orientering, dels i den kommende oversigt, dels ved at vi - med formandens tilladelse - i den traditionelle rygepause, viser en lille film, som nogle af eskadrens officerer har sat sammen på eget initiativ - og endelig ved at besvare spørgsmål.

Kommander Heisterberg Andersen indlede denne eskadreforedragsrække med en gennemgang af SOK's instruks for eskadreacheferne. Denne instruks er enslydende for alle eskadrer, og jeg ser derfor ingen grund til at genopfriske den, men vil gå direkte til emnet "Torpedobådseskadrens opgaver".

I princippet har et torpedobærende overfladevåben, siden torpedoen blev et operativt våben, været en integreret del af dansk søforsvar i lighed med minevåbnet, u-bådsvåbnet og artilleriet.

Typen af de overfladeenheder, der har været brugt til at bringe torpedoen i angreb, har vekslet med den tekniske udvikling, men dansk søforsvar har altid været baseret på evnen til hurtigt at kunne spærre og kontrollere vore gennemsejlingsfarvande med visse minefelter, samt på evnen til at kunne beskytte både legningen, vedligeholdelsen (effektiviteten) af disse minefelter, såvel med torpedobærende som med artilleribærende enheder, ofte en kombination af begge.

Vender vi os et kort øjeblik imod tiden før 2. verdenskrig, kan man i ældre flådelitteratur konstatere, at den første torpedobåd SØULVEN blev købt i Frankrig i 1880. Den var på 38 tons og havde 2 stk. 35,5 cm torpedorør, 12 mands besætning og 17 knobs fart.

././.

Mellem 1880 og 1890 indkøbte vi fra Thornycraft i England ca. 10 torpedobåde, den første på 33 tons, de 4 sidste på 110 tons (4 x 38 cm rør), 21 knob og 20 mands besætning. Denne sidste type var forevrigt i brug op til slutningen af 1. verdenskrig - altså i 30 år !

Orlogsværftet byggede den første danske torpedobåd SPRINGEREN i 1892 (92 tons - 16 knob - 2 x 45 cm rør) og har siden produceret en lang række torpedobåde, ialt ca. 30 inden 2. verdenskrig. Byggetempo og tider indikerer, at deres anskaffelse var et led i sikring af den dengang herskende alliancefri neutral tetspolitik.

Den største byggeaktivitet var tydeligt at spore i årene umiddelbart før udbruddet af 1. verdenskrig. Orlogsværftets kapacitet var åbenbart utilstrækkelig, idet man f.eks. lod SØRIDDEREN bygge i England, TUMLEREN i Tyskland, FLYVEFISKEN og SØULVEN II ved B.& W., medens Orlogsværftet selv byggede SPEKHUGGEREN og VINDHUNDEN, alle torpedobåde på ca. 230 tons.

Under 1. verdenskrig byggede Orlogsværftet yderligere 8 enheder på 93 tons og et par på 160 tons. Efter 1. verdenskrig byggedes de 6 DRAGEN/GLENTEN-klasse på små 300 tons, samt efter krigen fulgte de 6 KRIEGER-kl. samt WILLEMOES og HUITFELDT, der forevrigt først skulle hedde AARHUS og AALBORG - så NAJADEN og NYMGEN. - Alt dette er historie, da ingen af disse enheder mere eksisterer i Flådens tal, men historien viser, at vi herhjemme i den nyere tid altid har beskæftiget os med torpedobåde under en eller anden form - og læser man lidt om disse enheders anvendelse, må man konstatere, at den har været yderst fleksibel og strakt sig fra normalt samarbejde med større artilleribærende enheder, til patrulje-, bevogtnings- og minestrygningsopgaver, og ikke mindst har de alle været en glimrende platform for unge søofficerers uddannelse, kunnen og virketrang.

Historien viser også, at man fra de spæde første 33 tons i 1880
langsomt og støt arbejdede sig op i tonnage, dels for at skaffe plads til
større og dermed tungere torpedoer, dels for at skaffe plads til sværere
artilleri og højere fart, og i virkeligheden arbejdede os bort fra den
sande torpedobåd til kystjageren, som HUITFELDT og WILLEMOES jo engang
med rette blev benævnt.

Lige før og under 2. verdenskrig genudvikledes den helt lille
torpedobådstype baseret på diesel- eller benzinmotorer, og

././.

I dag er vi nået frem til en torpedobådstype, som principielt er udviklet under 2. verdenskrig, men som er tilpasset de specielle forhold, vi arbejder under i den vestlige Østersø. - Vort materiel skal jeg vende tilbage til.

Som hidtil skal torpedobådernes indsats ses som et led i et samlet integreret søforsvar, som i dag dog, qua NATOs forsvarssystem, er gjort lidt mindre i udstrækning, idet vesttyske enheder supplerer en del af de funktioner, som tidligere var rent nationale. Yderligere medfører NATO-samarbejdet, at vi kan koncentrere vore opgaver til forsvaret af vore gennemsejlingsfarvande og inødegåelse så langt fremme som muligt af imod dansk område rette invasionsforetagender, beskyttelse af mineleggerne under minelegningsfaren og udnyttelse af enhver mulighed for offensive operationer. Disse opgaver foregår alle i farvandsafsnit, der er karakteriseret af een hovedfaktor:

En meget kort opmarchafstand, såvel over vand som i luft mellem os selv og den potentielle modstander, kombineret med en konstant luftrussel.

MTB-våbnet har ved sin hurtighed og lidenhed evnen til øjeblikkelig indsats og hurtig forlægning samt mulighed for at camouflere i dagslys i eller meget nær operationsområdet, og vil således ved sin blotte eksistens være en konstant trussel imod en fjendtlig styrke, hvadenten denne er rettet imod egne minelegningsoperationer eller tager form af en invasionstrussel, eller et forsøg på udbrud af større enheder.

Det må dog også erkendes, at MTB-våbnets operative vilkår har ændret sig betydeligt siden 2. verdenskrig, og den relativt største udvikling er vel nok sket indenfor "radarbranchen", hvor "detection range" i DD-typer imod MTB'en er oppe på 10-12 sømil afstand - nærlig samme afstand som MTB'en har overfor et DD-type-mål, samt at DD'ers effektive beskydning af MTB-mål rækker ud til ca. 5 sømil; lidt større afstand end de ca. 4 sømil, hvorfra vi i dag kan affyre trådstyrede torpedoer.

MTB'ens evne til - som tidligere - at operere alene er derfor formindsket. Dette er forlængst erkendt og i praksis reguleret ved indførelse af kombinerede angrebsformer, som vi kender dem fra COMNAVBAITAP's SOP 11 og SOP 12, der indeholder bestemmelser for nem og hurtig koordinering af angreb mellem MTB'er og henholdsvis DD's (eller andre større kanonbærende enheder) samt med FB-fly, systemer som øves og virker, hvad enten det drejer sig om danske eller tyske enheder i luften eller på vandet.

Der findes tilsvarende regler for samarbejdet med egne forter, som er af tilsvarende vigtighed, hvor det gælder forsvaret af minelægningen eller forhindring af invasion.

Udover de ovenfor skitserede opgaver af rent forsvarsmæssig karakter, der i hovedsagen udføres i snævert samarbejde med vore større enheder, med fly og med forterne, har torpedobådene en minelægningskapacitet, som, selvom den er begrænset i antal miner, der kan medføres, dog kan udnyttes ved sporadisk minering af fjendtlige konvoyruter og indløb til havne, altså en ren offensiv og selvstændig opgave.

Torpedobådene kan endvidere hurtigt og effektivt benyttes til sweeps gennem farvandsområder, hvor man forventer fjendtlig aktivitet. Et snævert samarbejde i forbindelse med resultater fra "last light recce" fly er her af overordentlig betydning. Torpedobådene kan også sendes ud på "sneaking patrols" og angribe "targets of opportunity", en operationsform, som i udstrakt grad anvendtes af tyskerne i Kanalen under krigen, men som i dag næppe har samme muligheder for succes, selvom jeg personligt, afhængig af forholdene, mener at den bør forsøges.

Endelig har torpedobådene en særdeles selvstændig og vigtig opgave som forsvar imod fjendtlige "Fast Patrol boats", hvad enten disse optræder som torpedo- eller missilbærende enheder. Vi kender endnu for lidt til sovjetisk taktisk anvendelse af deres missilbåde, men bliver de opereret i mixed groups med torpedobærende enheder, har f.eks. vor nye SØLØVEN-klasse i kanonbådsrollen

ved sin fartoverlegenhed gode muligheder for at "intercepte" en sådan fjendtlig opklaringsgruppe. Optræder fjendtlige missilbåde i snævert samarbejde med egne DD's, er opgaven straks betydeligt vanskeligere, og vi må i dag erkende, det eneste effektive "svar" er, at vi selv råder over missiler af mindst samme effektivitet, som modstanderen, eller at vi er i stand til at indsette et meget stort antal torpedobåde, - det sidste er muligt i samarbejde med tyskerne, men vil være præget af et tilfældighedens skær, idet det vil være modstanderen, der bestemmer tid og sted for en sådan operation, og vor evne til at koncentrere et større antal torpedobåde vil være afhængig af egne tidligere udførte og planlagte operationer.

En sidste anvendelse af torpedobåde er opgaver i forbindelse med "special operations". Jeg tænker her på samarbejde med "fræmandskorpset" og "jægerkorpset", et samarbejde, som endnu ikke har været praktiseret eller trænet i nogen realistisk udstrækning af Torpedobådseskadren, men som givetvis bør tages op til vurdering og træning, når vi får en lille smule overskud af den tid, som "basictraining", "Standard NATO exercises" og konstabeluddannelsen (CIVEX-perioden) stjæler fra os.

Der kan siges meget mere om torpedobådernes opgaver og muligheder, men lad mig stoppe her og overlade til KL Clausen og KL Gjedsebel at gennemgå de skibstyper, som Torpedobådseskadren i dag råder over, samt MOBAs opbygning, hvorefter jeg vil give status, som den er i dag og slutte med et par ord om fremtiden.

KL Clausen og KL Gjedsebel

././.

STATUS.

TBE råder i dag over 6 FLYVEFISKEN-
4 FALKEN- og
3 SØLØVEN-både.

Planlagt udrustning i det kommende år omfatter 3 divisioner, hver på 3 både af de ovenfor nævnte typer.

Det seneste forsvarsforlig af 1960 indebar ialt 18 TB-enheder; i dag har vi 13, og om godt et år vil vi være oppe på 16. De sidste 3 er de ved Orlogsværftet under bygning værende resterende 3 SØLØVEN-både, men der mangler altså endnu 2 enheder, hvortil der endnu ikke findes bevillinger.

Som logistikstøtte til disse, ud af 13, 9 udrustede enheder råder vi dels over:

- a) Depotskibet HJELPEREN, som er et uundværligt led i den daglige fredstids træningscyclus, omfattende især målskibs- og torpedoklargøringsopgaver, samt bådenes daglige behov for olie, vand, mad, vask, reparationsassistance indenfor maskineri, tele, dæk og mange andre felter.
- b) TBE's MOBA, som KL Clausen har gennemgået,
- c) samt den service, der ydes fra flådestationerne.

Denne tilsyneladende "dobbeltkonfekt" mellem flådestationer, MOBA OPS/LOG samt et depotskib, må ses ud fra ønsket om at forsøge at overleve, især lufttruslen, d.v.s. være aktivt operative længst muligt. Krigens erfaringer har lært os, at et ubeskyttet depotskib i et fremskudt operationsområde ikke har større chancer for at overleve til morgendagens operationer, - faste fremskudte installationer i land, såsom egentlige flådebaser og radarstationer er også særdeles udsatte for at blive sat ud af spillet - derfor "satser" vi, som et alternativ, på egen transport- og beholdningskapacitet. De sidstnævnte faktorer er endnu ikke helt tilfredsstillende, men visse forbedringer er lovet, og vi håber på flere.

././.

Det vil ikke være fair at forlade emnet "Status" uden samtidig at gøre opmærksom på visse begrænsende faktorer i torpedobådernes anvendelse:

Først vejret:

Operationseffektiviteten i mere åbne farvande er begrænset i vindstyrker udover 5-6 Beaufort, ikke mindst i den eldste type både af FLYVEFISKEN-kl., hvor radars erfaringsmæssigt hurtigt falder ud på grund af vandskader. I det hele taget er radaren i denne klasse lidet effektiv, og vi håber på snarlig udskiftning med bedre materiel. FALKEN-kl. har et relativt svagt forskib, idet den indirekte forstærkning, som de i FLYVEFISKEN-kl. i forskibet indbyggede torpedorør, gav dette, savnes i FALKEN-kl.. Een båd af denne type (GLENTEN) er blevet forstærket og med godt resultat, og de andre 3 vil blive tilsvarende forbedrede i forbindelse med næste større eftersynsperiode.

I SØLØVEN-kl. savner vi endnu tilstrækkelige erfaringer, som foreløbig synes denne klasse at leve op til forventningerne, omend dens fartmuligheder i dårligere vejr ikke kan udnyttes fuldt ud, - med andre ord, ca. 30 knob op i vejr af styrke 5 er maksimum, hvorimod typen med vejret kan udnytte sin max.-fart på ca. 50 knob fuldt ud - en væsentlig taktisk faktor, når man skal planlægge operationer med denne bådtype.

Dernæst personellens udholdenhed:

En MTB har i princippet kun een mand på hver post, og bådens tidsmæssige operative udnyttelse er derfor begrænset til personellens rent fysiske evne til at holde "den gående". Generelt træner vi vore besætninger til en ca. 12 timers operativ indsats pr. døgn, udover "replenishment fasen", der omfatter camouflager, oliefyldning, "resupply" med ammunition og torpedoer, vagt ved kanoner (flyafværge), evt. vagt på land m.v., så alt i alt vil en operativ TB's mandskab - uanset baseorganisation - være i gang mindst 18 af døgnets 24 timer, en tilstand, som næppe kan opretholdes udover 3-4 døgn, uden at det går ud over effektiviteten.

En sidste begrænsende faktor er dieselmaskineriets relative ømfindtlighed og store behov for regelmæssige eftersyn - en faktor, som man naturligvis ikke vil tage umiddelbart hensyn til i krigstid, men som ikke kan negligeres under længere beredskabsperioder.

Gasturbinemaskineriet er efter vore hidtidige erfaringer betydeligt mere stabilt og kræver mindre tidsrøvende eftersyn.

Til slut et par ord om fremtiden. For mange synes missilet at være fremtidens løsen, men ser vi på de nøgterne fakta, så er de missiler, der synes indenfor rækkevidde om måske 5 år - jeg tænker her på det amerikansk/tyske TARTAR-projekt samt den norske PENGUIN - faktisk kun at betragte som granater med 40 - 50 kg sprængstof og naturligvis dejlig lang rækkevidde. 40 - 50 kg sprængstof rigtigt "anbragt" kan givet gøre skade på en DD-type skib, men neppe sænke den, - hvorimod en torpedo med magnetpistol og 200 kg sprængstof, der rammer et mål af DD-størrelse, en LST, LCT eller et middelstort handelsskib, givet vil gøre den pågældende enhed uoperativ eller sænke den. Torpedoen er efter min mening stadig det mest destruktive våben i en kamp mellem overfladefartøjer, og man skal være varsom med ikke at give torpedoens udvikling, hvad angår bedre fart, større rækkevidde og øgede træffeegenskaber, mindre prioritet end anskaffelsen af surface to surface-missilsystemer. Vi har brug for såvel missilet, som for torpedoen, som for kanonen, hvilket tyskerne har erkendt, idet de er ved at udvikle en fartøjs-type, baseret på ZOBEL-klassen, men lidt større, ca. 270 - 280 tons, 40 knob, der påtænkes udrustet med 2 dobbelte 40 mm, 2 udskydningsramper for TARTAR med ialt 4 missiler samt 2 torpedoudskydningsrør for de under udvikling værende SEAL og NIXE-torpedoer (kombineret trådstyring og active homing og med varierende farter fra 20 - 25 knob op til ca. 45 knob, afhængig af afstanden), alt under automatisk DATA-handling kontrol. - Altså er man med dette projekt påny på vej bort fra den "sande" torpedobåd. Størrelsen øges, prisen øges, typen kan vanskeligt camoufleres, og teknisk vedligeholdelse vil utvivlsomt blive vanskelig og omstændelig.

Viceadmiralen spurgte mig, da jeg meldte mig fra som CH TBE, hvilken type jeg i dag ville anbefale, hvis vi pludselig fik bevilget penge til de 2 i flådeprogrammet manglende torpedobåde. Mit svar var: "Jeg ved det ikke, men skulle der træffes en afgørelse i løbet af en dag eller to, ville jeg gå ind for SØLØVEN-kl. Dels er det en dejlig torpedobåd, som, selvom den stadig har en del "bugs", der skal og kan ordnes, er noget nær det mest ideelle, man kan fremstille indenfor denne bådtype, dels mener jeg ikke, at vi hverken tekniske eller uddannelsesmæssigt har kapacitet til at klare mere end de 2 principielle typer, vi har i dag."

Torpedobådsvåbnet - eller rettere, det egentlig bedre dækkende engelske udtryk "Fast Patrol Boats" har i dag ikke mindst U.S.A.'s intense interesse, og fra samtaler med amerikanske søofficerer forstår jeg, at man i U.S.A. er i gang med et særdeles omfattende forsøgsprogram for at finde frem til næste generation af FPB's, en forsøgsrække, der omfatter såvel konventionelle MTB'er og MGB'er, som "Hydrofoil" og "Hovercraft", en udvikling, som ikke mindst Vietnam-krigen har sat skub i.

Ved den kommende årlige FPB-konference, der er planlagt at finde sted her i København i slutningen af november, lovede de pågældende amerikanske søofficerer at fortælle om indhøstede erfaringer. Til den tid, skulle vi også selv være helt sikre på SØLØVEN-klassens kunnen og begrænsninger og dermed have et solidere grundlag til at afgøre, hvordan næste generation af Torpedobådseskadrens enheder skal se ud.

Dette afslutter det egentlige foredrag, og vi vil til slut gerne gå et par år tilbage i tiden og vise et par glimt fra TBE's dagligliv, når solen skinner, og vandet er til at sejle i. -